

Troji pri Pragi z nemškim in českim učnim jezikom in enim letom.

Na Moravskem.

1) Kmetijska šola v Ivančicah (Eibenschütz) s českim jezikom in dvema letoma; 2) šola za kmetijstvo in predivstvo v Moravskem Schönbergu z nemškim učnim jezikom in dvema letoma; 3) kmetijska šola v velikem Mezeričji s českim jezikom in dvema letoma; 4) kmetijska zimska šola v Kromerizu s českim jezikom in pol leta; 5) kmetijska in vinorejska šola v Znojmu (Znaim) z nemškim učnim jezikom in dvema letoma; 6) šola za gozdne strežnike v Brni z nemškim in českim jezikom enoletna pa tudi štirimesečna; 7) šola za prijetle sadje in vinoreje in pa vrtnarstva v Brni nemška in enoletna; 8) šola za lanorejo v Moravskem Schönbergu nemška trimesečna.

Korist mavca (gipsa) na polji in v hlevih.

Če pomislimo, koliko dobička more mavec donášati kmetijstvu in koliko je mavca na svetu in da ni drag, mora človeka srce boleti, če vidi, kako malo naši gospodarji še zmirom marajo za nj. Naj jim tedaj na kratko pred oči postavimo njegovo korist na polji in v hlevu.

Mavec na polji.

Dobrota mavca je očitna kot beli dan najbolj pri navadni detelji, pri nemški (lucerni) in pa turški detelji (esparseti), pri grahu, grašici, fižolu in bobu. Manj koristen je pa pri družih poljskih sadežih. Zato govorimo samo o gipsanju deteljišč.

Mavec se rabi surov, a ne žgan, v prah zmlet. Le tak se dá dobro potresti in lepo razdeliti po vsem deteljišču; žgani mavec postane rad kepast in je mokri zemlji škodljiv. Raztresa se mavec ali sam ali pomešan s pepelom, ki enako gipsu dela na deteljiščih.

Vzame se ga navadno na 1 oral njive 4—6 centov; več ga raztresti na oral je potrata.

Čas gipsanja je koncem malega travna (aprila) ali začetkom velikega travna (maja), kmalu potem, ko je deteljišče ozelenelo in se mala deteljna peresca v zraku gibati začne. Gipsajo naj se pa deteljišča zmirom o vlažno-toplem vremenu.

Mavec najbolj tekne globoki, rodovitni in gorki ilovnati zemlji, sploh le takim zemljiščem, kjer se detelja že sama po sebi dobro sponaša. Na mokri in mrzli glinasti, kakor tudi na presuhi peščeni zemlji ne pomaga mavec nič.

Najbolj se mavčeva moč kaže v zmerno vlažnotoplih krajih, kjer večkrat pride pohlevni dež, pa tudi rôse ne manjka.

Mavec v hlevu.

Da mavec dobroto gnojá zeló povikša, je že davno po skušnjah dokazano. Zato je res škoda, da le prereditko vidimo gnoj gipsati v hlevih.

Korist mavčeva gre na več strani. Če sta stelja in gnoj v hlevu potresena z mavcem, ne more 1) poglavitna moč gnojja, ki se amonijak imenuje, to je tisti duh, ki človeku prišedšemu v hlev v nos vdari, iz gnojja hitro izpuhteti, ampak ostati mora ta rodovitna moč v gnoju dalje časa; 2) ker ni tega smradu v hlevu, ostane zrak v njem bolj zdrav za živino in za ljudi. Po takem se gnoj dalje časa bolj rodoviten ohrani; zato obdrži gnoj tudi dalje časa enakomerno prhkost in ne postane špehast. Po vsem tem živo priporočamo našim gospodarjem ne zabiti mavca v hlevu!

Župani, ali ste storili svojo dolžnost za pokončevanje gosenic?

To vprašanje gre zdaj po mnogih časnikih kmetijskih, ker se v vseh deželah bojé slabe sadne letine zaradi ogromnega števila gosenične zalege. Zato vprašamo tudi Vas, župane na Slovenskem, ste li storili svojo dolžnost po postavnih propisih, da Vas ne zadene ostra razsodba časnika „Oekonom“, ki pravi, da „vsak župan je tat premoženja svojih sosesčanov, ki strogo ne čuje nad tem, da vsak posestnik, ki ima sadna drevesa, jih otrebi gosenične zalege“. V neki nemški deželi — pravi — kjer je sadjereja na visoki stopinji in so ceste zasajene s sadnimi drevesi, se vidijo povsod na teh potih obešene majhne tablice, na katerih z debelimi črkami stoji napis: „ječa čaka vsacega, kdor škoduje drevju!“ To je kratek pa tehten opomin, ki naj bi se tudi pri nas ne zabil!

Slovstvene stvari.

Poziv pisateljem slovenskim.

Častiti odbor „Matice slov.“ mi je zopet izročil vredništvo „letopisa“ njenega, kateri ima letos izhajati razdeljen na 4 snopiče.

Kakor lani obračam se tudi zdaj do cenjenih naših pisateljev z vljudno prošnjo, naj mi, kakor lani, tudi letos na pomoč bodo s spisi primernimi „Matici“, ki o izdavanji knjig v nekaki sredi stoji med visokoznanstveno akademijo in pa založnico priprostemu ljudstvu ugodnih knjig. Znanstveni članki gledé na večino Matičinih udov ne smejo se zato previsoko spenjati v znanstvena gradiva — v nevoljo takim udom, ki niso učenjaki prve stopinje, zabavni članki pa naj tudi zmirom imajo nekoliko podučnega zrnja v sebi: v obče rečeno, naj je vsak članek Matičinih spisov tak, da čitatelja mika, vsaj dvakrat ga prebrati. — Vrh tega je največ želeli izvirnih spisov ali vsaj taci, ki jih je pisatelj po virih prestrojil na svoje. Sprehajaje se v spisih svojih po obširnem svetu, posebno slovenskem, naj pa nikar ne zanemarjamo domačih tal. Ne morem si kaj, da ne bi iz pisma, ki sem ga prejel od veljavnega rodoljuba iz Štajarskega, prepisal tu par vrstic, ki so, kakor trdi, „glas iz naroda“: „Kedaj bomo Slovenci od rešetarjenja jezikoslovja prestopili na spisovanje družih važnih in slovstvu našemu potrebnih reči? Mar še nismo zadosti „filologische nation“? Človek bi nič ne rekel, ko bi „Matica“ škodo pri tem ne imela; če pa oporekajo udje, češ, to je za kakega jezikoslovca, ne pa zá me, ki bi rad v svoj poduk kaj čital, potem se bo moralo na javno mnenje veči ozir jemati“.

Kar pa se tiče pisave same, želeli je, da vsaj nekaka enoličnost vlada o spisovanji Matičinih knjig. Pravila slovnice slovenske naj so nam kažipot, ne pa zaljubljenost v oblike, ki se, kakor nam pričajo skušnje preteklih let, spreminjajo kakor ženska krila.

Konečno moram dostaviti še eno željo, ki je bila objavljena v zadnjem občnem zboru Matičinem, in ta je, naj se izbirajo spisi za „letopis“ naš namenjeni, ki niso preobširni, da jih ni treba trgati na več nadaljav zdaj, ko ima v 4 zvezkih izhajati na leto in dan, katerih vsak naj bi obsegal kakih 5—6 tiskanih pôl z raznoterimi članki po pravilu: „variatio delectat“.

To so želje, s katerimi se obračam do častitih pisateljev naših, proseč jih vljudne podpore z dostavkom, da so jim po pravilih Matičinih zagotovljene nagrade

za vsak sprejeti članek, ki ga pisatelj izrekoma ne daruje Matici.

Dr. Jan. Bleiweis,
Matičin predsednik.

Zgodovinske stvari.

Turki pred Dunajem.

Priredil M. Molek.

Turki vdrugič pri Dunaji. (1683.)

(Dalje.)

Ko je bil 40. dan obleganja preteklo, hoteli so janičari po svoji stari pravici odriniti v svoj kraj. Nevolja med Turki je bila od dne do dne večja; razsajala je kuga in lakota morila, ker so bile Tatarske, roparske čete vse na okrog pojedle, požgale ali kako drugače pokončale. Turki so več vžili lakote in draginje, kakor kristijanje v mestu. Le veliki vezir, paši, age in beie so še vsega dovelj imeli in se dobro mastili s plenom kristijanov.

Lepa reč Turških poveljnikov! Vojak prostak naj strada, da ima le njegov gospod poln želodec. Ti Turški požerubi so bili za-se v svoje šotore, v kleti in druge luknje podrtih predmestij toliko živeža navlekli, da je vsak lahko mislil: Turki so oblegani, pa ne kristijanje.

Turki so hoteli s kristijani pogajati se za mir, toda Staremburg jim je s topovi odgovarjal; še toliko jim ni dal oddihljeja, da bi bili pokopali svoje mrtve, ki jih je ležalo na tisoče; kakor hitro so se tega dela lotili, razpodil jih je s streljanjem.

Ker so Turki slutili, da bo Dunajčanom pomoč došla od zahodne strani, od Dunajskega gozda, zato je veliki vezir ukazal, naj se že 9. dne septembra zjutraj vse trume čez strugo iz Leopoldstadta nazaj podajo; za-se pa je odbral najboljše vojake za telesno stražo. Na tisoče šotorov so narazen vzeli, videti je bilo, kakor da bila bi kaka vas vse strehe zgubila; na tisoče velblodov (kamel) in mul so dobro otovorili ter ž njimi odrinili proti Dunajskemu hribu po cesti proti Laksenburgu in Novomestu. Svoj gizdavi šotor dal je postaviti „pri predici na križi“; al skesal se je še tisto noč, da je to storil; spremenil je svoje misli ter zopet začel mesto stiskati z vso močjo; velik oddelek svoje vojne je poslal proti Kahlenbergu in razpostavil jo po višinah Grincinga. Na to je poklical v svoj šotor na vojskino posvèt nezadovoljne in pokarane, če ne tudi z batino kaznovane paše, age in beie. Al pri taki priložnosti se le prerado zgodi: „kolikor glav, toliko misli“; sporazumeti se kar niso mogli. Eni so hoteli, naj se obleganje kar popusti; drugi, naj se vsi gozdi na okrog posekajo, na pripravnih krajih baterije postavijo in tukaj naj se z veliko armado čaka na sovražnika. Veliki vezir s tem ni bil zadovoljen ter odgovoril: „Dunajski poveljnik je s svojo hrabro vojsko zadosti očitno pokazal, da plane za nami, ako obleganje popustimo.“

Turki bi bili z velikim trudom pravo mešanico skupaj spravili vsake baže vojakov; ti bi se nikakor meriti ne bili mogli s krščanskimi izurjenimi vojaki. Poglavitni vzrok za to je bil: sultan mu je dal polno oblast čez življenje in smrt, za boj in mir. Jezno potegne „hati-šerif“ (sultanovo pismo), pokaže ga zbranim pašem ter jih izpusti. Al prevelika nada gotove zmage ga je goljufala.

Ko se je 12. dne septembra (bila je nedelja) o solnčnem vzhodu na Kahlenbergu vse živahno gibati začelo, lesketalo se orožje v jutranjem solnčnem blišču,

razlegal se daleč na okrog vojni krik, upadati je jel prevzetnemu Turčinu pogum. Kara Mustafa se vrže na tla, puli si brado, ruje si lase in preklinja dan svojega rojstva. Pašema z Diarbekira in Budima je ta komedija predolgo trajala; zoper prepoved šla sta v njegov šotor in ga prisilila, naj prevzame poveljstvo janičarov.

Ker svoje togote nad drugim pokazati ni mogel, razlil je svoj žolč nad nedolžnimi. Divji in krvoločni ris je dal poklati vse vjete kristijane, ki so bili v njegovem taboru, žene, otroke in starčke; bilo je pomorjenih vseh skupaj do 30.000. Grozna morija; v potocih je tekla kri kristijanska! Ko si je z nečloveškim klanjem nekoliko jezo ohladil, vzel je prerokovo zastavo (Mohamedovo cunjo), paši Osmanu Oglu-u pa izročil desno krilo od Hernalsa do Dornbacha. On pa je ostal v sredi. Grozovito pokanje se je začelo pod zemljo in nad zemljo; al, hvala Bogu, brez vspeha.

Kristijanom na pomoč došli vojaki so željno pričakovali prvih žarkov jutranjega solnca in pazljivo poslušali, kedaj bo zagromel prvi top. Predno se je daniti začelo, pristopil je k altarju v Št. Leopoldski kapeli Marka Avijon, kapucin, duhovnik zelo spoštovan zaradi pobožnega življenja; pri tej priliki obhajal je vse zbrane kneze. Pri sv. maši stregel mu je kralj Poljski Sobieski. Potem P. Marka še blagoslovi kristijansko vojno ter jo zagotovi zmage.

Boj se je naznanil s 5 streli iz topov na Kahlenbergu, v istem trenutku jelo se je že streljati z malim orožjem pri Kahlenberški vasi proti Nusdorfu na levem krilu. Turki so soteske in ozka pota pri Nusbergu trdovratno branili z neverljivo vstrajnostjo. Osman Oglu paša je petkrat zaporedoma naskočil nek vtrjen kraj, ki so si ga bili Avstrijanci korak za korakom pridobili. Avstrijanci niso mogli naprej; proti njim so bili Turki nastavili veliko baterijo na gričih pri Döblingu; še le, ko so jim Saksonski pešci na pomoč prišli in Turka od strani prijeli, so se po sedemurnem hudem boji nekoliko oddahnili. Do dveh po poludne središče in desno krilo še nista bila v ogenj prišla. Ravno to uro planejo Poljaki iz gozda pri Dornbachu ter skočijo srditi kakor oroslani (levi) nad Turka, zgrabivši ga v središču in na levem krilu, toda sovražnikovih silnih trum niso mogli prodreti.

(Dal. prih.)

Zabavno berilo.

Iz sodnijskega življenja.

Po spominu starega skušenega pravnika.

Spisuje Jakob Aléšovec.

Iz globočine morjá.

(Dalje.)

Resnoba mladenča me stori radovednega. Zato mu pokažem stol pri mizi in ko sedeva, prične: „Najprej prosim dovoljenja, da s svojo povestjo nekoliko v preteklost sežem.“

Jaz prikimam in potem mi bolj obširno pripoveduje to, kar jaz tu v kratkih besedah podam: Dolar je bil sin še dokaj premožnih starišev, ki so mu pa potem, ko so po nesreči prišli ob vse premoženje, pomrli, zapustivši mu še toliko, da je komaj komaj dovršil svoje študije. Kot praktikant je imel toliko plače, da ni glada umrl, zati si je moral iskati postranskega zaslužka s podučevanjem v francosčini in angleščini; oba jezika je dobro znal, zlasti francoski mu je bil gladak. V tem jeziku je podučeval tudi Emo, hči tr-